

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. An homo possit satisfacere de condigno pro pœna temporali,
peccato mortali debita?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

pretem confitetur (quod semper licitum est) scilicet per testimonium eorum qui audierunt illum postulante Confessarium, vel qui signa contritionis in eo viderunt; & alias Confessarius eum habet quasi præsentem moraliter, quia ille est sufficienter præsens, ut certificetur Sacerdos ipsum non mutasse priorem voluntatem, cum videat illum carere sensu, ab eo tempore quo petivit Confessionem; & sic securè absolvitur, & ad minus sub conditione debet absolvi. At verò in casu Suaris, Confessarius non habet nec habere potest certitudinem moralem, quòd penitens priorem voluntatem non mutaverit, ut supra ostensum est; quare non potest illum absolvere, nisi ratificet Confessionem quam per litteras vel internuntium fecerat, & de peccatis per litteras, vel internuntium declaratis, se dolere testetur, quod est confiteri Sacerdoti præfenti, ut supra in ultima probatione tertiæ conclusionis declaravimus. Unde licet Clemens VIII. & Paulus V. sententiam Suaris justè damnaverint, eamque ex quarto ejus tomo in 3. partem expungi & amoveri jusserint, ut ex supra dictis patet; rectè tamen postea declararunt, posse & debere Sacerdotem absolvere moribundum qui ipso absente signa contritionis exhibuit in ordine ad claves Ecclesiæ, petendo scilicet Confessorem, dummodo sint fide digni, qui de hoc testimonium perhibeant; talemque casum non comprehendit in supra dicto decreto, quo Clemens VIII. declaravit non licere per litteras vel per internuntium Confessario absenti Sacramentaliter confiteri. Ex quo intelliges, Theophilum Raynundum difficultatem omnino dissimulare & tegeri, atque Lectori illudere, & fucum facere; dum in prædicto de Confessione Epistolari libello, contendit totam de Confessione per Epistolam vel internuntium controversiam in eo sitam esse, an absolutio Sacramentalis possit impendi moribundo, qui in absentia Confessarii signa contritionis exhibuit. Istud enim probabilissimum est, & decretis dictorum Pontificum omnino consonum. Illud verò omni probabilitate caret, ut Clemens VIII. in Decreto supra adducto declaravit, meritoque Suarem, & alios id assertentes damnavit.

79. Ex dictis confutata manet Jacobi Baii, aliorumque Recentiorum sententia, quæ docent posse absolvi moribundum, quamvis nullum exhibeat signum contritionis & desiderii absolutionis, si vixerit pie, suæque salutis immemor non fuerit; & multò magis, si audiendo sacrum, præmississet Confessionem, quæ solet fieri his qui inserviunt Sacerdoti; quia (inquiunt) præsumptio est ipsum penitere suorum peccatorum; & hoc sufficit ad recipienda tunc Sacramenta Eucharistiæ & Extremæ-Unionis. Addunt Clementem VIII. quendam ruentem è fornice templi D. Petri Romæ sic absolvisse.

80. Verùm hæc sententia probabilitate caret, cum enim Sacramentum penitentiae per modum iudicii institutum sit, non potest perfici sine aliqua sui accusatione, quæ est pars essentialis illius, & sine qua Sacerdos in foro penitentiae juridicè sententiam ferre nequit. Unde non est par ratio de hoc Sacramento, & de Sacramentis Eucharistiæ, & Extremæ-Unionis. Nec sufficit confessio generalis quæ fit ab his qui Missæ inserviunt, vel illi assistunt; talis enim confessio, non est pars Sacramenti penitentiae, sed solum aliquid Sacramentale, per quod interdum remittuntur peccata venialia, sæpeque contingit, illam fieri sine

A ullo profus dolore de peccatis. Quod verò additur de Clemente VIII. fabulosum est, ut asserit Cardinalis Delago hic disp. 17. num. 3. & postea gentem inquisitionem à viris gravibus & probatibus, qui Romæ tempore Clementis VIII. morabantur.

Addo ad integram & completam resolutionem hujus celebris difficultatis de confessione moribundi, non sufficere ut moribundus possit Sacramentaliter absolvi, quòd ostendit signa contritionis vel doloris quomodocumque, sed requirit insuper quòd Confessorem petierit, & quòd talis dolor aliquo modo ad confessionem referatur, quia non est materia & pars Sacramenti penitentiae, nisi prout dicit ordinem ad claves Ecclesiæ.

DISPUTATIO XIII.

De satisfactione.

Ad quæstionem 12. Supplementi, & sequentes.

C Satisfactio est ultima pars Sacramenti penitentiae, prior quidem ordine intentionis ipsa absolutione, sed posterior ordine executionis; unde de illa postremo agimus, & præcedenti de absolutione Sacramentali illam insuper agimus, in qua de satisfactione, cum ut est actus virtutis penitentiae, tum ut est pars Sacramenti breviter differemus.

ARTICULUS I.

An homo possit satisfacere de condigno pro peccatis temporalibus, peccato mortali debita?

D Notandum primò, satisfactionem tribui esse quàm actionem quæ reparatur inæqualitas orta ex injuria alteri illata. In quo distinguitur tum à restitutione, quæ consistit in actione quæ reparatur inæqualitas orta ex re aliena ab invito domino, & à satisfactione, quæ non est actio ipsius penitentis, sed peripetio quædam, quæ à principio quodam extrinseco, patet à iudice facta. Unde reus non dicitur propriè satisfacere, cum patitur penas quas promeruit, sed solum satisfati. Similiter animæ purgatorii latentes penam temporalem ipsorum peccatorum debitam, non propriè satisfaciunt, sed duntaxat satisfaciuntur.

E Notandum secundo, quod offendens Deum per peccatum mortale, duplicem facit inæqualitatem, unam quæ constituit in creatura suam ultimum finem, ex qua incurrit reatum penæ æternæ; alteram quæ nimis indiget propriæ voluntati, & delectationem inordinatam in fruitione creature percipit; & ex hac incurrit reatum penæ temporalis: juxta illud Apocal. 18. *Quantum si glorificavit, & in deliciis fuit, tantum dare ultionem & luctum.* Prima inæqualitas semper tollitur per contritionem vel per attritionem cum Sacramento penitentiae, non verò secunda; nam remissa culpa per penitentiam, remanet interdicta poena aliqua temporalis luenda; ut contra Lutheranos & Calvinistas docet Tridentinum sess. 14. cap. 8. his verbis: *Sancta Synodus declarat, & facit*

sum omnino esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universa etiam poena condonetur: perspicua enim & illustrata sacris litteris exempla reperiuntur, quibus, præter divinam traditionem, hic error manifestissime revincitur. Exempla verò Scripturæ, quæ in margine citantur, hæc sunt: Genes. 3. plures & gravissimæ poenæ temporales decernuntur à Deo primis parentibus; pro peccato inobedientiæ, etiam post ipsius condonationem quoad rationem culpæ & poenæ æternæ. Numer. 28. Aaron pro remisso sibi incredulitatis peccato, punitur ibidem à Deo poenâ temporali, his verbis: Peragat Aaron ad populos suos, non enim intrabit terram quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fueris ori meo ad aquas contradictionis. 2. Regum 12. David post condonata peccata adulterii, homicidii, ac numerationis populi, punitus adhuc fuit poenis temporalibus.

Favet etiam SS. Patres: Augustinus enim in Enchiridio ad Laurentium cap. 66. verba illa Apostoli expendens: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi, ait hæc dici ab Apostolo de quibusdam temporalibus poenis quæ in hac vita peccatis irrogantur eis, quorum peccata delentur, ne reserventur in finem. Et tract. 124. in Ioan. hæc scribit: Productior est poena quam culpa; ne parva putaretur culpa, si eam illa finiretur & poena. Item Eucherius in libro 2. Regum cap. 8. Dominus (inquit) delet peccatum, sed sine ultione non deserit. Aut enim ipse homo in se punit, aut Deus percussit. Similia habent Origenes homil. 8. in Levitic. Tertullianus lib. de poenit. in fine, & Author libri de vera & falsa poenitentia apud Augustinum cap. 14.

Notandum tertio, satisfactionem pro peccatis esse duplicem. Una est sacramentalis, quæ juxta Tridentinum sess. 14. cap. 3. per modum partis materialis ad sacramenti poenitentiae constitutionem, & ad plenam perfectamque peccatorum remissionem, ex institutione Christi requiritur; potestque definiti ex eodem Concilio cap. 8. ejusdem sessionis: Actio per quam in Sacramento poenitentiae retribuimus Deo compensationem aliquam pro peccatis, juxta sententiam Sacerdotis. Altera est non sacramentalis, per quam homo operibus à Sacerdote non injunctis, conatur aliquam pro peccatis retribuere Deo compensationem; unde sic potest describi: Satisfactio est voluntaria sui poenitentia ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam, eamque sic placandam, ut temporalem poenam remittat. Dicitur voluntaria sui poenitentia, tum ut significetur illam esse actum virtutis, qui in electione consistit, tum ut distinguatur à satisfatione, quæ aliquis à principio extrinseco, purâ à Iudice, & virtus patitur poenas quas meretur. Subditur ad compensandam injuriam, ut per hoc distinguatur à restitutione; quæ bona ablata reddit, satisfactio verò injuriam Deo illatam compensat. Additur ad placandam Deum, ut poenam temporalem remittat, ut constitatur differentia inter satisfactionem seu compensationem pro culpa, & satisfationem pro poenâ; de qua solum in præsentî disputamus; de satisfatione enim pro culpa, fusc egimus in Tractatu de Incarnatione disp. 4. art. 1. ubi ostendimus purum hominem non posse de condigno seu ad æqualitatem Deo satisfacere pro culpa peccati mortalis; unde solum hic restat resolvendum, an etiam impotens sit ad illi satisfaciendum de condigno pro poenâ temporali tali peccato debita?

A Dico igitur, homo potest satisfacere de condigno pro poenâ temporali peccato mortali debita, non tamen de rigore justitiæ.

Prima pars hujus conclusionis est contra Lutheranos & Calvinistas, negantes posse homines ullo modo satisfacere Deo pro reatu poenæ, imò & ullam poenam post peccatum remissum, Deo lucendam superesse, quippe quam totam putant semper cum culpa remitti. Quem errorem damnat Tridentinum loco supra citato, & Can. 12. ubi sic dicitur: Si quis dixerit, totam poenam, simul cum culpa remitti semper à Deo, &c. anathema sit. Est etiam contra Michaëlem Bajum, nam inter propositiones ejus à Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. damnatas, hæc erat 59. Quando per elemosynas, aliaque pietatis opera, Deo satisfacimus pro poenis temporalibus, non dignum Deo pretium pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant; nam alioqui essemus aliqua saltem ex parte redemptores; sed aliquid facimus cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur. Item 77. sic habet: Satisfactiones laboriosæ justificatorum, non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam condonatam. Demum eadem pars est contra Recentiores aliquos, asserentes nos Deo satisfacere tantum de congruo, eo quod poenæ hujus vitæ non sint ejusdem rationis cum poenis vitæ futuræ: qui autem solvit pretium ordinis inferioris, non solvit condignè & sufficienter, tametsi pretium illud benignè & misericorditer acceptetur. Nihilominus

Probatur primò hæc pars ex Tridentino sess. 14. cap. 8. & 9. & Can. 13. ubi asserit simpliciter & absolute nos Deo satisfacere pro poenâ temporali peccato debita. At non satisfacit simpliciter & absolute, nisi qui de condigno satisfacit; sicut non dicitur simpliciter & absolute mereri, nisi qui meretur de condigno. Ergo homo potest satisfacere de condigno pro poenâ temporali, peccato mortali debita.

Probatur secundo eadem pars ratione fundamentalis. Satisfactio illa condigna dicitur, quæ est moraliter æqualis rei debita: Sed satisfationes, quas Deo exhibemus, possunt esse moraliter æquales poenæ temporali peccato mortali debita. Ergo pro tali poenâ possumus Deo satisfacere de condigno. Major patet, Minor etiam videtur manifesta; cum enim poenâ illa finita sit, potest ad æquare per satisfationem finitam; ratio enim cur nulla satisfactio puræ creaturæ, malitiam & gravitatem culpæ mortalis ad æquare possit, est quia talis malitia est in genere moris simpliciter infinita, ut in Tractatu de Incarnatione disp. 4. art. 1. declaravimus. Imò ut rectè admonet Cajetanus 3. p. quæst. 87. art. 3. actus contritionis possunt esse ita ferventes & intensi ut excedant debitum poenæ temporalis, juxta illud Job. 6. Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam pavor in scatera, quasi arena maris, hæc gravior appareret.

Confirmatur: Si bona iustorum opera, facta in gratia, possunt esse valoris moraliter æqualis cum vita æterna, atque adeò de condigno meritoria gloria; quanto magis possunt esse æqualis valoris cum poenâ temporali & finita, restantem pro peccatis remissis, quæ multo minoris est estimationis, subindeque pro illa satisfactoria de condigno.

Secunda pars conclusionis, quæ asserit, purum hominem non posse satisfacere pro tali poenâ de rigore justitiæ, non minùs evidens est; ut enim

ostendimus in Tractatu de Incarnatione disput. 4. art. 4. ut aliqua satisfactio censeatur esse de rigore iustitiæ, non sufficit quod fiat ad æqualitatem, & tantum a debitore solvatur, quantum debetur creditori, sed requiritur insuper quod non fundetur in gratia creditoris, quod fiat ex bonis debitoris, & ex bonis aliis indebitis, seu quæ nullo alio titulo debeantur creditori: Sed hæc conditiones reperiri nequeunt in nostris satisfactionibus, cum illæ non sint ex bonis propriis, sed ex receptis ab ipso creditore, qui est Deus, & infinitis titulis illi debeantur, subindeque fundentur in gratia creditoris, qui posset, si vellet, alio titulo quam satisfactionis, opera nostra satisfactoria à nobis exigere. Unde Bernardus ait quod *Deus nos onerat, cum exonerat, onerat enim beneficiis, cum exonerat peccatis*: Ergo non possumus satisfacere Deo de rigore iustitiæ, pro pena temporali peccato mortali debita. Quare nostræ satisfactiones non pertinent ad iustitiam commutativam, sed ad virtutem poenitentiae, quæ est iustitia quædam imperfecta, & pars potentialis iustitiæ commutativæ, ut disp. 2. ostendimus.

10. Contra primam partem nostræ conclusionis obijciunt Adversarii. Qui solvit pretium ordinis inferioris, non solvit condignè & sufficienter, tamen si pretium illud est condignè & misericorditer à creditore acceptetur: Sed poenæ hujus vitæ non sunt ejusdem rationis cum poenis vitæ futuræ, sed multum ipsi inferiores & improporionate: Ergo per illas non possumus satisfacere de condigno pro poenis purgatorii peccato remisso de bitis, tamen Deus pro poenis purgatorii, poenas hujus vitæ benignè & misericorditer acceptet.

11. Hoc est præcipuum, imò & unicum fundamentum, quo Recentiores supra citati moventur ad asserendum hominem per bona opera satisfactoria, non satisfacere de condigno pro pena temporali peccato mortali debita. Verum hæc ratio nullius momenti est, multo enim magis gloria æterna excedit bona iustorum opera, quam poena temporalis debita peccatis; & tamen ille excessus non impedit, quin bona iustorum opera sint satis proportionata ad merendum de condigno gloriam æternam; quia nimirum (ut in Tractatu de merito declaravimus) ad meritum de condigno non requiritur æqualitas rei, sive in esse entis (quæ æqualitas arithmetica dicitur) inter meritum & præmium, sed sufficit æqualitas proportionis, quæ geometrica appellatur, seu æqualitas moralis in eo consistens, quod dignum sit apud præmiantis liberalitatem, ut tale opus tali præmio compensetur. Sic etiam ad satisfaciendum de condigno pro poenis purgatorii, non requiritur æqualitas omnimoda inter poenas hujus vitæ, & poenas purgatorii, sed sufficit æqualitas proportionis, seu æqualitas moralis, in eo consistens, quod dignum sit tale opus, aut talis poena voluntariè assumpta, ut Deum moveat, ne purgatorii poenas infligat. Unde ad argumentum in forma respondeo, distinguendo Majorem: Qui solvit pretium ordinis inferioris tam in esse moris quam in esse physico, non solvit condignè & sufficienter, concedo Majorem. Qui solvit pretium ordinis inferioris in esse physico, habens tamen cum re debita proportionem quandam, & æqualitatem moralem, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Disp. 2.
art. 5.

ARTICULUS II.

Quæ conditiones ad satisfaciendum requirantur?

Conditiones ad satisfaciendum requiruntur triplicis generis, aliæ enim se referunt ad personam satisfaciens; aliæ ex parte operis quod satisfaciunt; aliæ verò ex parte ejus cui fit satisfactio. De primis agemus in hoc paragrapho, de aliis vero in sequentibus.

§. I.

Conditiones ex parte satisfaciens requiruntur.

Disco primo, ad satisfaciendum requiruntur ex parte satisfaciens quod sit in gratia, scilicet, debite opera quæ eliciuntur ab homine in peccato mortali existente non sunt satisfactoria, etiam pro poena temporali peccatis remissis debita. Ita D. Thomas hic quæst. 14. art. 2.

Probatur breviter. Tum quia opera hujus vitæ, etiam poenalia, non sunt comparabilia, nec proportionem habent cum poena purgatorii, & consequenter per se non habent valorem ut mittant illam, sed indigent gratiâ quæ hoc valorem accipiant: gratiâ, inquam, non solum auxiliante, verum etiam, imò præcipue, sanctificante, ut conferat dignitatem personæ à qua satisfactio habet valorem & moralem proportionem ad debitum persolvendum. Tum etiam, quia non possumus satisfacere Deo, etiam pro poenis peccatis debita, ex vera & stricta iustitia, ut articulo præcedenti ostensum est, sed tantum ex amicitia. Atqui satisfactio quæ fundatur in amicitia divina, supponit gratiam: Ergo &c. Adde quod licet est generalis, ut quod sine charitate fit, nihil proficit ad vitam æternam; quod tamen effectivum, si opera extra charitatem facta, essent satisfactoria pro poena temporali, utpote cum reatu poenæ temporalis quando remanet, retardaret gloriæ affectationem.

Ex his constat, bona opera in mortali peccato non reviviscere, etiam quoad satisfaciendum, adveniente postea gratiâ, quia nunquam fuerunt viva & satisfactoria. Non sunt tamen illa opera etiam in peccatoribus omnino inutilia; valent enim primo ad satisfaciendum præcepto, secundo ad mitigandas passiones, tertio ad præmium aliquod accidentale, quarto ad disponendum hominem ad similia bona opera, quando erit in gratia, elicienda. Demum ut observat D. Thomas hic quæst. 14. art. 3. ad 3. sunt aliqua bona opera ex quibus manet aliquis effectus in satisfaciens, etiam postquam actus satisfaciens transiit, quæ licet in statu peccati eliciantur, postea tamen ab homine justificato possunt Deo in satisfactionem offerri: v.g. ex jejuniis manet corporis debilitas, & ex elemosinarum largitione, sublimitas diminutio, quæ sunt quædam poenaliæ, quas si homo justificatus offerat Deo, acceptabit illas Deus in satisfactionem pro poena temporali, quam vis jejuniis & elemosinarum largitio in statu peccati facta fuerint.

Dico secundo, ad satisfaciendum ex parte satisfaciens requiritur alia conditio, nimirum status viatoris.

Probat: De satisfactioe eodem modo philosophandum.